

- 3 Základní protiklad tvoří metaforické pojmenování *patka* a deverbativa od sloves *krojit* a *jíst*. Hranice mezi jednotlivými výrazy jsou málo ostré; častá je dubletnost i tripletnost pojmenování, která plyne zvl. ze silící tendence nerozlišovat v názvu obě reálie a z novějšího pronikání výrazů *patka* a *skrojek*. Slovo *patka* je rozšířeno zejména v jz. polovině zkoumaného území, tj. především v oblasti jzč. dialektů, nedubletně pak v záp. části střč. dialektů a v širším areálu na jz. Moravě. Odvozenina *opatek* byla zapsána zcela sporadicky na jv. Klatovsku a na vých. Moravě (srov. I-90 podpatek). Na většině území byly zaznamenány podobně tvořené deriváty od sloves *krojit* a *jíst*. Pojmenování *skrojek* zaujímá značnou oblast v jz. Čechách a dále se vyskytuje na okraji sv. Čech, mezi Ledčí nad Sázavou a Novým Městem na Moravě, na Břeclavsku a Kyjovsku a ve Slezsku s přesahem na sev. Valašsko (v česko-polském přechodném pruhu je jeho slovotvorná varianta *skrovek*). Podoba *dokrojek* se táhne středem Moravy v širokém pruhu od jv. na sz. a přesahuje až na vých. okraj svč. nář. oblasti; dubletně se vyskytuje i v hor. Pojizeří. Varianta *nedokrojek* je častá v horním Pojizeří a v Podkrkonoší, na Vysokomýtsku a zpravidla jako nedubletní na Prostějovsku a Kroměřížsku. Deriváty od slovesa *jíst* byly zaznamenány zejména ve vých. polovině Čech: forma *dojedek* vytváří značnou oblast na jihu Čech (dubletně je i na Domažlicku, Břeclavsku a řídce i jinde); na ni navazuje směrem k severu podoba *nedojedek*, která zaujímá velký areál v Polabí a v Posázaví, odděleně pak menší oblast již. od Brna. Ostatní lexémy vytvářejí jen malé areály na okrajích zkoumaného území: *sklípek* na záp. Opavsku, *krajíček* na Jablunkovsku, *paníček* na sev. Valašsku s přesahy do Slezska a *okolek* v Podkrkonoší. Výraz *okrojek* je velmi řídce rozptýlen při sev. okraji Čech.
- 4 **dojedek** jen nář. — Od (*do*)*jíst*.
dokrojek SSJČ — Od (*do*)*krojit*.
nedojedek jen nář. (Jg ,co se nedojedlo') — Od (*nedo*)*jíst*.
nedokrojek jen nář. — Od (*nedo*)*krojit*.
okrojek v sled. významu jen nář. — Viz okrujek (I-135 skrojek chleba).
okřapek jen nář. — Od *okřápat* ,otlouci' (tedy ,otlučené místo').
patička v sled. významu jen nář. — Dem. k *patka* (I-135 skrojek chleba).
prdelka v sled. významu jen nář. — Přeneseně a žertovně.
vdovec v sled. významu jen nář. — Přeneseně a žertovně.
zadeček v sled. významu jen nář. — Pův. asi neexpresivně ,zadní část chleba'.
Ostatní výrazy (*patka*, *opatek*, *skrojek*, *skrovek*, *paníček*, *krajíček*, *sklípek*, *okolek*, *janek*, *skrumka*, *slepička*) jsou vloženy v komentáři mapy I-135 skrojek chleba.
- 5 patku Ju 2 — skrojek Po 1, Ju 1–3, 5, Ru 2, 3 — dokrojek Ju 4, Ru 5 — nedokrojek Po 1 — nedojedek Ju 3 — paňik Ju 7 — zadeček Ju 1 — janek, jaňiček Ju 7
- 6 —

Či

137 houska (480) — mapa s. 271

- 1 M houska
pletínka — pleténka — pletenka (pleténka 721, 738, 747, plecenka 808, 818, plecunka 831–836, 84, pletenica 82, pleták 139, pletanec 708)
bjelka (b'yuka 818)
žemle
žemlička
calta
N krušinka 506, kruchofka 518, kajzerka 658, 702, 721, 803, b'elka 726, bandor, bad'ák
- 2 Územní rozdíly v názvu housky, drobného pleteného pečiva pečeného většinou z pšeničné mouky, se projevují především v rovině lexikální. Při tvorbě pojmenování se uplatňovaly různé motivační aspekty: Subst. *houska* vychází z tvarové příbuznosti s pečenou husou, u slova *bělka* se zdůrazňuje, že jde o pečivo z bílé mouky, v označení *pletýnka* je základem spletanost. Kromě těchto názvů se vyskytly i přejaté výrazy *žemlička/žemle* a *calta*. Dále jsou na mapě zachyceny i výrazné diference hláskové (*pletýnka* × *pleténka* × *pletenka*). Podřazená varianta *plecunka*, doložená v návaznosti na polštinu v česko-polském smíšeném pruhu, je důsledkem pravidelného hláskového vývoje. Zcela výjimečně se objevují odlišnosti rodové a rozdíly slovotvorné (*pleták*, *pletanec*, *pletenica*) – ty zvláštní značkou mapovány nebyly. Nemapovány zůstaly názvy jiného pečiva – nespletaného či pečeného z podřadnější mouky (*bad'ák*, *bandor*, *karásek*, *krušinka*, *kajzerka*).